

METODIKA PRŮŘEZOVÝCH PRIORIT

Průřezovými prioritami zahraniční rozvojové spolupráce České republiky (ZRS ČR) jsou témata, která jsou natolik důležitá vzhledem k naplňování cílů ZRS, že je třeba je integrovat do všech humanitárních a rozvojových intervencí a politik. Zároveň jsou to témata, která nelze snadno izolovat do jednotlivých intervencí, jelikož na ně mají přímý nebo nepřímý dopad i takové projekty nebo programy, které cílí na jiné oblasti. Z toho vyplývá, že i intervence ZRS, které se přímo nezaměřují na některou z průřezových priorit, by jim měly věnovat pozornost, a to jak ve fázi přípravy (vyhodnocení potřeb, rizik, dopadů), tak i během realizace a v průběžném i následném hodnocení (Metodika INESAN).

Pro přístup ke všem průřezovým prioritám platí několik obecných zásad. Žádná z humanitárních a rozvojových aktivit by neměla zhoršit situaci cílové skupiny ani eskalovat problém či jev obsažený v rámci dané průřezové priority (zásada do-no-harm). Zároveň je žádoucí, aby všechny humanitární a rozvojové aktivity respektovaly zásady efektivní (účelné) asistence, tj. pozitivně přispívaly k rozvoji marginalizovaných a vyloučených skupin (zásada leaving no one behind, včetně inkluze a nediskriminace), zlepšovaly jejich životní podmínky a příležitosti (participace a empowerment) a postupovaly maximálně transparentně a odpovědně, včetně průběžného respektování místních podmínek a vyhodnocování dopadů vlastních záměrů a aktivit na ně.

Metodika aplikace průřezových priorit (dále „Metodika“) se zaměřuje na **tři průřezové priority**, které jsou zakotveny ve Strategii zahraniční rozvojové spolupráce ČR 2018-2030 a opírají se o globální rámec Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj:

- 1) řádná (demokratická) správa věcí veřejných;
- 2) respektování lidských práv a podpora genderové rovnosti;
- 3) šetrný přístup k přírodním zdrojům a ochrana životního prostředí, klimatu a biodiverzity.

Na základě důkladného mapování mezinárodních i národních závazků vztahujících se k uvedeným průřezovým prioritám je dále vymezen jejich rozsah, obsah a zakotvení, které jsou **v příloze doplněny checklisty** hlavních závazků pro všechny aktéry a fáze projektového cyklu. Přitom vzhledem k rozsahu mezinárodních i národních závazků dochází k samostatnému zpracování genderové rovnosti, která je ve strategických dokumentech zasazena do kontextu lidských práv.

VYUŽITÍ CHECKLISTŮ V RÁMCI PROJEKTOVÉHO CYKLU

Vyplněné checklisty by měly sloužit jak pro přípravu a realizaci jednotlivých projektů/programů, tak pro nastavení jejich monitoringu a pro přípravu evaluací (identifikace slabých a silných stránek intervence, formulace základních evaluačních otázek).

U všech indikátorů zahrnutých do Metodiky jsou doplněny návodné otázky. V relevantních případech lze kromě odpovědí ANO/NE vybrat i odpověď ČÁSTEČNĚ nebo NELZE APLIKOVAT (krátké zdůvodnění výběru odpovědi by mělo být uvedeno v komentáři).

Checklisty obsahují také markery vycházející z Policy Markerů OECD. Pro projekty/programy s markerem 2 (na daný průřezový princip je projekt/program přímo zacílen) nebo markerem 1 (daný průřezový princip je vedlejším cílem projektu/programu) lze checklisty využít k identifikaci konkrétních oblastí, kde lze očekávat největší přínosy, a následně pro výběr nejvhodnějších indikátorů.

Pro projekty/programy s markerem 0 (projekt/program není zaměřen na daný průřezový princip) a nepřímo pro všechny intervence lze checklisty využít k identifikaci původně

neočekávaných přínosů nebo naopak pro identifikaci, monitoring a zmírnění případných negativních dopadů jednotlivých intervencí.

Checklisty také obsahují položku týkající se sebehodnocení realizátora s národními a mezinárodními závazky ČR. Přehled těchto závazků je dostupný zde: https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/metodika_prurezovych_priorit.html. Souhrn všech závazků je členěn od globálních po národní (OSN, OECD, EU, CZ). Závazky k jednotlivým prioritám jsou pak členěny dle návaznosti (např. Agenda ženy mír, bezpečnost - WPS OSN, WPS EU, WPS CZ).

ZÁKLADNÍ PŘEDPOKLADY PRO ZOHLEDNĚNÍ (MAINSTREAMING) PRŮŘEZOVÝCH PRIORIT V ZRS ČR

Hlavním předpokladem pro úspěšné zohlednění (mainstreaming) průřezových priorit je jejich průběžné zohledňování ve všech fázích projektového cyklu, ve všech formách a nástrojích ZRS ČR, všemi aktéry, v rámci koherentního procesu, ve vzájemné transparentní spolupráci.

Zároveň je třeba výchozí závazky vymezené v Metodice a jejích přílohách přizpůsobovat konkrétní cílové zemi a cílové skupině (lokalizace) a způsobu realizace ZRS ČR, a to v rovině průběžného mapování místních potřeb a podmínek, včetně vyhledávání a získávání místních zdrojů dat, s důrazem na vyhodnocování a mitigaci rizik a možných negativních nezamýšlených dopadů.

Shrnující přehled způsobu zohlednění průřezových priorit ve všech fázích projektového cyklu ZRS ČR je přehledně rozepsán v Příloze I.

Metodika vychází z platných dokumentů, v nichž jsou průřezové priority zakotveny, zejména ze [Strategie zahraniční rozvojové spolupráce ČR 2018–2030](#) (přijata usnesením Vlády ČR ze dne 21. srpna 2017 č. 591, její [střednědobé vyhodnocení](#) schváleno usnesením Vlády ČR ze dne 10. července 2024 č. 476), z [programů dvoustranné ZRS ČR s prioritními zeměmi](#) a z platné [Metodiky ZRS ČR](#). Dále vychází z mezinárodních a národních závazků, které se v daných oblastech na ČR vztahují. V Metodice jsou reflektovány též mezinárodní přístupy a doporučení k zohledňování (mainstreaming) průřezových priorit, zejména ze strany Výboru pro rozvojovou pomoc OECD, rozvojových institucí EU a vybraných donorských států. Dalším východiskem jsou výstupy z nezávislých evaluací, zejména těch, které aplikovaly Metodiku hodnocení průřezových témat v rozvojové spolupráci, vyhotovenou společností INESAN – Institutem evaluací a sociálních analýz, a certifikovanou ze strany MZV.

Mezi hlavní předpoklady pro průběžné, transparentní a ověřitelné zohlednění průřezových priorit v ZRS ČR patří:

- 1) **Promítnutí do strategií a politik ZRS a HP, včetně programů spolupráce s prioritními zeměmi:** v této oblasti jde zejména o odpovědnost MZV ČR jakožto zákonného gestora realizace ZRS ČR a humanitární pomoci (HP) v rozvojových zemích. Průřezové priority jsou v uvedených dokumentech zakotveny v obecné rovině (vyjmenování a vztahování k Agendě 2030 a Cílům udržitelného rozvoje – SDGs). MZV ČR bude dbát na to, aby průřezové priority byly reflektovány i v budoucích relevantních strategických dokumentech a politických iniciativách, zároveň aby byly v případě potřeby aktualizovány dle vývoje mezinárodních a národních závazků.
- 2) **Zakotvení metodické, s promítnutím do všech fází projektového cyklu:** z hlediska zakotvení jde opět zejména o odpovědnost MZV ČR, která je v obecné rovině naplněna v zastřešující Metodice ZRS. Na jejím základě by měly být průřezové priority převzaty do všech dílčích metodik, které se budou řídit jejími principy a upravovat jednotlivé formy a nástroje. Promítnutí do všech fází projektového cyklu, které

vyžaduje součinnost gestorů, realizátorů, evaluátorů i dalších aktérů ZRS ČR, je podpořeno a dále rozpracováno v této Metodice.

- 3) **Vytvoření podpůrných nástrojů pro praktickou realizaci napříč formami a nástroji ZRS ČR:** tento předpoklad by měla naplnit tato Metodika včetně svých příloh – přehledu závazků, rozsahu a obsahu jednotlivých průřezových priorit a checklistů pro jejich zohlednění ve všech fázích projektového cyklu ZRS ČR. Metodika a její přílohy mohou být přímo aplikovány nebo promítány do metodických a implementačních podkladů dalších gestorů, realizátorů a evaluátorů ZRS ČR i ve spolupráci s dalšími donory a implementačními partnery.
- 4) **Osvěta, expertní podpora, vyhodnocování a adaptace:** MZV ČR v návaznosti na vytvoření Metodiky provede první fázi osvěty k její aplikaci s využitím struktur Rady pro ZRS (zejména pracovní skupina (PS) pro identifikace a PS pro evaluace). MZV ČR v součinnosti s Českou rozvojovou agenturou (ČRA) a dalšími aktéry bude průběžně dbát na využívání výstupů z monitoringu a evaluací týkajících se zohlednění průřezových priorit, včetně identifikace a sdílení dobré praxe i podnětů k případné revizi Metodiky a jejích příloh. MZV ČR bude rovněž aktivně vyhledávat a sdílet s dalšími aktéry projektového cyklu ZRS ČR příležitosti pro sdílení zkušeností a expertní spolupráci ve vztahu k naplňování průřezových priorit zejména v rámci EU a OECD, ale také na úrovni cílových zemí a příslušných mezinárodních i nevládních organizací. MZV bude zároveň dbát na průběžné mapování zahraniční praxe a sdílení dostupných osvědčených postupů s aktéry ZRS ČR.

ŘÁDNÁ SPRÁVA VĚCÍ VEŘEJNÝCH

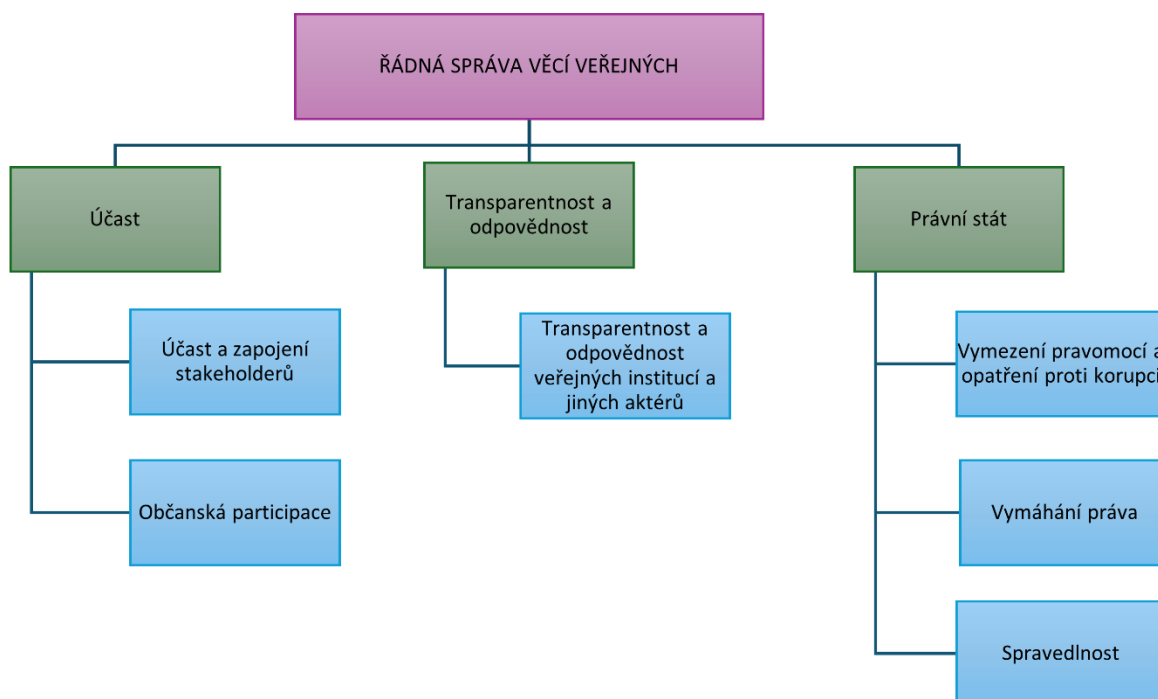

Průřezová priorita tematicky odpovídá Cíli 16 Agendy 2030, který ukládá "Podporovat mírové a inkluzivní společnosti pro udržitelný rozvoj, zajistit všem přístup ke spravedlnosti a vytvořit efektivní, odpovědné a inkluzivní instituce na všech úrovních."

Vedle Agendy 2030 se průřezová priorita dále opírá o další mezinárodní závazky, mezi nimi [Doporučení OECD DAC k podpoře občanské společnosti](#) v kontextu rozvojové spolupráce a humanitární pomoci a [Doporučení Rady OECD aktérům rozvojové spolupráce o řízení rizika korupce](#).

Správa věcí veřejných představuje především politický a odborný termín bez normativních konotací, zatímco řádná správa věcí veřejných (ŘSVV) přidává hodnotící prvek, neboť indikuje, že SVV by měla být řádná. UNDP v přístupu k ŘSVV zdůrazňuje především participativní charakter, transparentnost a odpovědnost, efektivní a spravedlivé prosazování zákona. OECD se ve vztahu k ŘSVV opírá o definici efektivního státu, která pochází z Manilského prohlášení o veřejném finančním řízení přijatém v roce 2011. Podle této definice je stát efektivní tehdy, když svými institucemi a činnostmi vytváří prostředí pro poskytování kvalitních a nákladově efektivních veřejných služeb zaměřených na udržitelný rozvoj, a to způsobem, který zahrnuje odpovědnost vůči občanům dané země (Metodika INESAN). S dynamicky se vyvíjející digitalizací je klíčové dbát na ŘSVV i online a v kontextu digitálních technologií.

Dimenze konceptu Řádná správa věcí veřejných

Z výše uvedených definic vyplývá značná komplexita tohoto průřezového tématu. Metodika se kromě komplexity tématu snaží vypořádat s proveditelností hodnocení v rámci evaluace projektů ZRS ČR. Zdůrazňuje proto dimenze účasti a participativního rozhodování a transparentnosti, tj. oblasti, které jsou přímo spjaté s projektovým cyklem, a dále oblasti, na něž by projekt v ideálním případě mohl pozitivně působit (aspekty právního státu, včetně aspektu lidských práv a bezpečnosti) (Metodika INESAN). Zároveň je třeba tuto prioritu

uplatňovat nejen ve vztahu k úřadům partnerské země, ale také v rámci správy příslušného programu a projektů.

LIDSKÁ PRÁVA A GENDEROVÁ ROVNOST

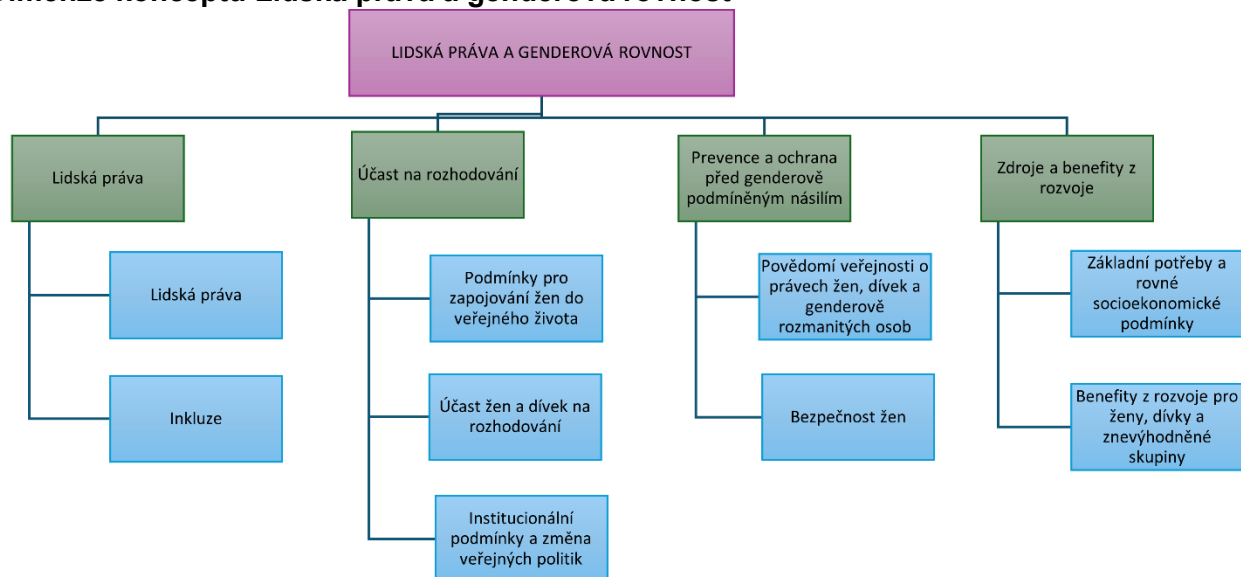

Lidská práva tvoří základ Agendy 2030. Lidskoprávní aspekty se promítají do všech cílů **Agendy** (dostupnost vzdělání, zdravotní péče, vody a sanitace, dostatečné výživě, čistého životního prostředí atd.) a zároveň do základního cíle Agendy 2030, kterým je omezení chudoby a nerovností a dosažení udržitelného rozvoje pro všechny. Tato průřezová priorita se opírá o samotné znění Agendy 2030, základní [lidskoprávní pakty OSN](#), [aktuální akční plán Evropské unie o lidských právech a demokracii](#) a [akční plán k genderové rovnosti](#), [Rezoluci Rady bezpečnosti OSN č. 1325 o ženách, míru a bezpečnosti](#) a [Pekingskou deklaraci a akční platformu](#). ČR se zavázala napříč zahraniční rozvojovou spoluprací a humanitární pomocí respektovat lidská práva i lidskoprávní přístup k rozvoji, včetně genderové rovnosti a podporovat posílení postavení žen a dívek.

Lidská práva jsou práva, která přísluší všem jedincům na základě toho, že jde o lidské bytosti. Souhrnný termín "lidská práva" označuje občanská, politická, hospodářská, sociální a kulturní práva, která náleží všem lidským bytostem, bez ohledu na jejich státní příslušnost, místo bydliště, pohlaví, sexuální orientaci, národnostní či etnický původ, barvu pleti, zdravotní stav, náboženství či jazyk, a to i v kontextu digitálních technologií, online i offline. Lidská práva tedy zahrnují i genderovou rovnost, avšak vzhledem ke komplexnosti této oblasti a s ní souvisejících mezinárodních závazků jsou checklisty k oblasti lidských práv a genderové rovnosti rozděleny.

Genderová rovnost označuje mimo jiné také rovná práva, zodpovědnosti a příležitosti pro všechny. Z hlediska mezinárodního rozvoje je rovnosti dosaženo, pokud mají všichni rovná práva, stejné vyhlídky na život a životní příležitosti a stejnou moc utvářet svůj vlastní život a přispívat k rozvoji společnosti. Genderová rovnost je vnímána jako otázka lidských práv a zároveň jako předpoklad a indikátor udržitelného rozvoje, jinými slovy bez genderové rovnosti není možné dosáhnout Cílů udržitelného rozvoje. Je také důležité usilovat o spravedlnost (equity), která zohledňuje rozdílné potřeby, podmínky a překážky, jimž jedinci čelí, aby mohli skutečně dosáhnout rovnosti v praxi.

Dimenze konceptu Lidská práva a genderová rovnost

Metodika INESAN rozšiřuje „klasické“ pojetí lidských práv, jejich prosazování a nastolení základního právního rámce o subdimenzi inkluze, která reaguje na přetrvávající, systematické nerovnosti v řadě rozvojových společností, kdy určité skupiny jsou ze společnosti vyloučeny, ať už z důvodu chudoby, genderu nebo příslušnosti k etnickým, náboženským, či jiným menšinám.

ŠETRNÝ PŘÍSTUP K PŘÍRODNÍM ZDROJŮM A OCHRANA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, KLIMATU A BIODIVERZITY

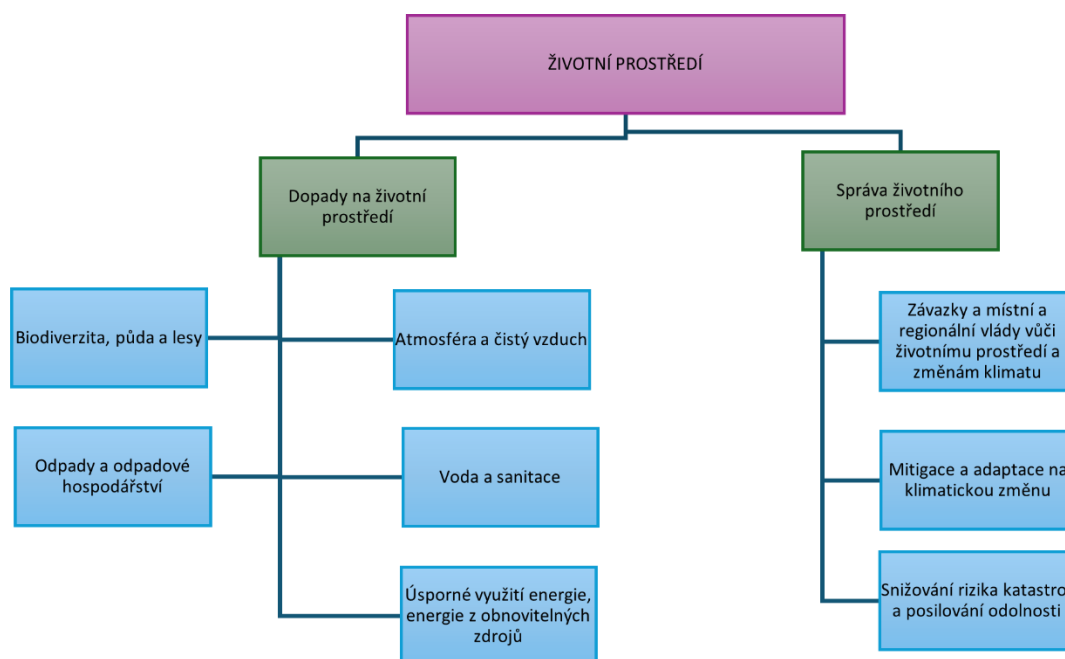

ČR si klade za cíl realizovat aktivity se zřetelem na šetrný přístup k přírodním zdrojům a aktivně přispívat k ochraně životního prostředí, klimatu a biodiverzity. Tato průřezová priorita se váže k několika cílům SDGs:

- cíli 6 (Zajistit všem dostupnost vody a sanitačních zařízení a udržitelné hospodaření s nimi),
- cíli 7 (Zajistit přístup k cenově dostupným, spolehlivým, udržitelným a moderním zdrojům energie pro všechny),
- cíli 12 (Zajistit udržitelnou spotřebu a výrobu),
- cíli 13 (Přijmout bezodkladná opatření na boj se změnou klimatu a zvládnání jejích dopadů),
- cíli 14 (Chránit a udržitelně využívat oceány, moře a mořské zdroje pro zajištění udržitelného rozvoje)
- a cíli 15 (Chránit, obnovovat a podporovat udržitelné využívání suchozemských ekosystémů, udržitelně hospodařit s lesy, potírat rozšiřování pouští, zastavit a následně zvrátit degradaci půdy a zastavit úbytek biodiverzity)

Další mezinárodní závazky, ze kterých priorita vychází, jsou [Pařížská dohoda](#), [Sendaiský rámec pro snižování rizika katastrof](#) a [Doporučení Rady OECD k environmentálnímu posouzení projektů a programů rozvojové pomoci](#).

Dimenze konceptu Životní prostředí

Mezi hlavní problémy týkající se ochrany životního prostředí patří degradace přírodních zdrojů (půdy, vody, lesů, fauny atd.), znečištění (vody, půdy, vzduchu atd.), ztráta habitatů a druhové rozmanitosti, zvýšená přírodní rizika včetně zhoršování skleníkového efektu, snižování dostupnosti a kvality potravin a ohrožování zdraví spotřebitelů. Světová banka dále posuzuje soulad jednotlivých projektů s národními politikami a strategiemi udržitelnosti; posuzuje techniky, materiály a zdroje plánované pro použití v posuzovaných projektech; hodnotí pravděpodobnost vzniku a závažnost rizik, která mohou způsobit ekologické škody v důsledku případných nehod. Důležitou součástí je v neposlední řadě také zhodnocení kvality a kvantity mitigačních opatření, zhodnocení dostupných kapacit pro monitoring a řízení ekologických rizik, tj. především existence adekvátních právních předpisů a kontrolních orgánů s náležitými pravomocemi (Metodika INESAN).

ČR se výrazně angažuje také v oblasti prevence, připravenosti a odolnosti a v oblasti adaptace na klimatické změny.

Tuto průřezovou prioritu je třeba aplikovat nejen ve vztahu k výstupům projektů a jejich dopadům na příjemce, ale také z hlediska vlastní ekologické stopy gestorů, projektů a realizátorů.

Příloha I – ZOHLEDŇOVÁNÍ PRŮŘEZOVÝCH PRIORIT NAPŘÍČ PROJEKTOVÝM CYKLEM (MAINSTREAMING)

Aktivita	Aktér	Zdroje
PROGRAMOVÁNÍ		
Zakotvit do Strategie a programů spolupráce, včetně identifikace rozsahu a obsahu	MZV + PS Strategie Rady + ZÚ a cílové země ZRS	Agenda 2030, rezoluce OSN, Doporučení OECD, strategie a akční plány EU, národní strategické rámce a programy
Zajistit osvětu a expertní podporu pro všechny aktéry ZRS ČR	MZV + PS Strategie Rady	Experti OECD, EU, jiných donorských zemí, ČR
PŘÍPRAVA PROJEKTU (IDENTIFIKACE A FORMULACE)		
V rámci identifikace a ověřování námětů mapovat zdroje, sbírat data a reflektovat možné pozitivní i negativní dopady průřezových kritérií	MZV, ČRA, další gestoři nástrojů ZRS a HP, ZÚ v cílových zemích a Stálá mise (SM) při příslušných mezinárodních organizacích	Národní a mezinárodní vyhodnocení, analýzy, strategie, vlastní analytické podklady a poznatky, Metodika ZRS, Metodika průřezových priorit
Reflektovat explicitně a ověřitelně průřezové priority ve výzvách a formulářích v rovině obsahu, aktérů i rizik (námět, projektový dokument, dotační výzva, zadávací dokumentace veřejné zakázky, smlouvy, MoU a rozpočtová opatření)	MZV, ČRA, další gestoři nástrojů ZRS a HP, realizátoři	Program spolupráce s příslušnou zemí, Metodika ZRS, Metodika průřezových priorit, podklady získané ve fázi identifikace či formulace
REALIZACE		
Průběžně sledovat a reportovat pozitivní i negativní aspekty a rizika z hlediska průřezových priorit na úrovni jednotlivých aktivit a výstupů a z hlediska aktérů a příjemců	Realizátor, ZÚ, gestor, projektový výbor (je-li ustaven)	Projektový dokument, Metodika průřezových priorit, místní analytické zdroje, poznatky od příjemců a místních úřadů, průběžné a monitorovací zprávy z realizace projektů
V rámci koordinace s dalšími donory zjišťovat a porovnávat data týkající se průřezových priorit	ZÚ, realizátor, gestor	Metodika průřezových priorit, projektové podklady, analýzy a data od jiných donorů (zejména v rámci EU koordinace) a místních úřadů
V případě potřeby (zejména hrozba negativních dopadů nebo nedostatečné pokrytí) revidovat projekt	Gestor z podnětu vlastního, od ZÚ, realizátora, projektového výboru	Zápisy z jednání projektového výboru, poznatky z interního a externího monitoringu a koordinace s donory, Metodika ZRS
HODNOCENÍ (MONITORING A EVALUACE)		
Reflektovat explicitně a ověřitelně průřezové priority v monitorovacích	MZV, ČRA, další gestoři nástrojů ZRS a HP	Program spolupráce s příslušnou zemí, Metodika průřezových priorit, osnovy

formulářích a v zadávací dokumentaci evaluací		dokumentů (vč. evaluačních zpráv)
V rámci monitoringu ověřovat nastavený implementační rámec průřezových priorit, aktualizovat k němu zdroje a data a v případě potřeby iniciovat revizi projektu	ČRA, ZÚ, MZV, další gestoři nástrojů ZRS a HP, realizátor, externí experti podílející se na monitoringu, včetně místních	Místní, regionální a mezinárodní studie a vyhodnocení, poznatky od příjemců, místních partnerů, jiných donorů, projektové zprávy
V rámci evaluací komplexně vyhodnocovat způsob zohlednění průřezových priorit, včetně datové a procesní stránky, s důrazem na výstupy a zamýšlené i nezamýšlené dopady z hlediska koncových příjemců	Evaluační týmy	Metodika INESAN, Metodika průřezových priorit, relevantní dokumenty OECD, EU a relevantních dalších donorů, kompletní projektová dokumentace
Doporučení vzešlá z monitoringu a evaluací promítat do celkového nastavení průřezových kritérií, včetně osvěty a expertní podpory	MZV, ČRA, další gestoři nástrojů ZRS a HP, realizátor	Monitorovací a evaluační zprávy